



Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 39 Volume: 8 Issue: 39

Ağustos 2015 August 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

II. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA KIBRIS İSLAM LİSESİ'NİN LAPTA'DAKİ DURUMU

A CASE STUDY: THE CYPRUS ISLAMIC COLLEGE IN LAPITHOS DURING WORLD WAR II*

Mete ÖZSEZER**

Öz

İkinci dünya savaşının sırasında özellikle Almanya'nın Girit'i işgalin ardından İngiliz yönetimi Kıbrıs'ta bazı tedbirler almaya başlar. Bunlardan bir tanesi de 1941-1943 yılları arasında geçici olarak Lefkoşa İslam Lisesinin Lapta'ya taşınması olmuştur. Çalışmada İslam Lisesinin Lapta'ya taşınmasının gerçek nedeninin ne olduğunu ortaya çıkarmak ve Lefkoşa İslam Lisesi öğrencilerinin, Lapta'da hangi koşullarda eğitime devam etmek zorunda kaldığına bakılmıştır. Çalışma o dönem öğrencilerin anılarından ve 1942- 1945 yılları arası İngiliz eğitim raporu esas alınmıştır. Buna ilaveten yine 1942 yılına ait Halkın Sesi gazetesi referans alınarak oluşturulmuştur. Bunun yanında ilgili kitap bölümleri ve makalelerde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Savaş, İngiliz, Kıbrıs, İslam, Lise, Lapta.

Abstract

During the Second World War, especially After the invasion off Crete by Germany, the English administration began to take precautions. One of these was to transfer the Nicosia Islamic College to Lapithos. This study aims to put forth the real reason why the Islamic college was transferred to Lapithos and under what conditions the Nicosia Islamic College students were forced to resume their education in Lapithos. The study takes the memories of the students from that period and the English Education report between the years 1942-1945 as footing. In addition, The Halkin Sesi Newspaper of 1942 was taken as a reference. In relation to this the relative book chapters and articles were analysed.

Keywords: War, British, Cyprus, Islamic, College, Lapithos.

Giriş

İkinci Dünya Savaşı, 1 Eylül 1939'da Almanya'nın Polonya'ya saldırmasıyla başlar. Özellikle Almanya balkanlar üzerinde yayılcı bir politika izler ve bunun sonucunda Almanya Yunanistan'ı işgal etmişti. Almanya'nın Yunanistan'ı denetimi altına almasıyla paraşütçü birliklerini indirerek Girit'i ele geçirdi (Oral,2007:146). Girit'in işgali Lefkoşa ve Londra'yı dehşete düşürmüştü (Richter,2011:47). Bu durum Kıbrıs'ta gerçek anlamda savaşın hissedilmesine vesile olmuştur. Zira Girit, Kıbrıs'a oldukça yakındı. İngilizler bunun bilincinde olarak Kıbrıs'ta Birinci Dünya savaşındaki modeli takip ederek Magusa Limanına çok sayıda kereste, insan ve katır ihraç etti (Morgan,2013;202). Trodos ve Baf ormanlarından binlerce ton siper tahkimatlarda kullanılmak ve sekinci ordu'nun sigara ihtiyacı için kibrit sağlamak üzere Kuzey Afrika'ya gönderildi (Morgan,2013;202). İngiltere'nin aldığı diğer bir tedbir ise Londra'dan getirtilen hava saldırı sirenlerinin Selimiye camii minarelerine ve Baf kapısı polis istasyonu çatısına adapte edilmesiydi. Şehrin sirenlerin duyulmadığı kısımlarına, bisikletli sokak bekçilerine boru, davul veya gürültü çıkara bilecek herhangi bir alet kullanılması talimatı verilmişti. 27 Mart 1942 tarihli Halkın sesi gazetesinde siren tercümesi başlıklı bir haber yer almaktaydı. Haberin içeriğinde "önümüzdeki Cumartesi 28 Mart 1942 de Lefkoşa da siren tercümesi halkın malumu olmak üzere ilan olunur" denilmektedir. İngiliz yönetimi, Lefkoşa'da surlar içindeki bölümüne tahmini on yedi bin kişinin barına bileceği sığınaklar açılmışlardı. Yer altı sığınaklarına olan aşırı talep kereste tüketimini artırmıştı¹. Bu ihtiyaç büyük oran da Trodas ve Baf ormanlarından karşılanmıştır(Morgan,2013:203). Feridun ise Kıbrıs Türk tarihinde "Bir Ömür" adlı yapıtın da naklettiği anılarına göre bombardıman olasılığı karşısında pencere camlarına çapraz kağıt şeritler yapıştırıldığını, elektrik ampullerinin maviye boyandığını ve siren çaldığı zaman okul bahçesin de

* Bu çalışmanın gerçekleşmesinde katkıları olan Prof. Dr. Ali Efdal Özkul, Doç. Dr. Ahmet Güneşli ve Senem Özsezer'e teşekkürlerimi sunarım.

** Near East University, İrfan Günsel Research Center, Near East College History Teacher. (Near East University, Atatürk Education Faculty PhD student), mete-ozsezer@outlook.com.

¹ 1 Eylül 1942 basımlı Halkın sesi gazetesinde "Evler için Kereste" başlıklı haber'de İngiliz yönetimi yeni bina yapımı için kerestenin verilmeyeceği bildirilir. Aynı zamanda satın alınma da ruhsat çıkarılmayacağını duyurulmaktadır. Haber'de sadece zaruri olan tamirat işlerinde kerestenin kullanımına izin verileceğini ifade edilmektedir.

kazdırılan ziğ zağ sığınaklara koştuklarını neşretmektedir (Feridun,2010:26). İngiliz yönetimi 18 Mart 1942 tarihli Halkın sesi gazetesinde yer alan habere göre Kıbrıs'ta harb işlerinde kullanılması için halkın ipek yetiştirmesini istenildiği anlaşılmaktadır. Haberin içeriğinde İngiliz yönetimin ipek'i özellikle paraşüt imal edilmesi için istenildiğini bildirmektedir.

İngilizlerin aldıkları diğer bir önlem ise Ada'nın değişik bölgelerine Alman uçaklarının rahatlıkla inebilecekleri alanları gözden geçirip buralara üç metre genişliğinde iki metre yüksekliğinde de toprak yığınları dökerek bu uçuşların inişlerine önlem almasıydı. (Keser,2010:544- Feridun,2011:28). Nitekim bunun ne kadar yerin de bir tedbir olduğunu Feridun anılarında yazdıklarından anlıyoruz; "... şiddetli bir uçak sesi işiterek gökyüzüne baktığımda binaların arkasından çıkan üç uçak gördüm. Biri büyükçe hantal Alman keşif uçağı, diğer ikisi de atik, İngiliz Hurricane av uçakları. Küçükler büyüğün üzerine dalıp geçiyor, alttan girip üstten çıkıyorlardı. Karşılıklı ateş ederek beşparmak dağına, kuzeye doğru bir süre uçtular. Sonra Alman uçağının birden bire irtifa kaybettiğini bir ara düzeldiğini, birkaç saniye sonra da infilak ettiğini, etrafa savrulan parçalar arasından bir paraşütün açıldığını gördüm" (Feridun,2010:38).

Askerî tedbirlerin uygulanmaya konulmasıyla beraber Ada halkı da savaş psikolojisini yaşamaya başladı. Öyle ki bu durum manilere de yansımıştır:

Ah Alaman Alaman
Zencirleri dolaman
Çok uğraşma Alaman
Sen Kıbrıs'ı Alaman

Ah İngiliz İngiliz
Sensin Bizim Dengimiz
Sen buradan kaçarsan
Solar bizim rengimiz (Özen-Uludağ,2014:28).

Bu dönem de karne uygulaması başlatılarak ekme ve benzeri temel gıdalar karneyle dağıtılmaya başlanmıştı. Giyim ve gaz yağı konusunda sıkıntı yaşanır hale gelmişti (Keser,2010: 544). Kıbrıs'ta 1940 lı yıllarda henüz köyler de elektrik yoktu. Işıklandırma, gazyağı kullanılan lambalar vasıtasıyla yanıyordu. Yemek pişirmek için ise "islîm" adı verilen yine gazyağı ile çalışan bu araç kullanılmaktaydı. Bu sebeple hem ışık ihtiyacını hem de yemek pişirebilmek için de gerekli olan halk dilinde "lambasuyu" olarak bilinen gazyağının² karneye bağlanmasının ardından dönem dönem karborsaya düşmesi halk için hayli sıkıntı yaratan bir unsur olmuştur (Gazioğlu,2000:319).

1929 yılında ortaya çıkan dünya ekonomik bunalımı Kıbrıs'ta etkilemişti. Ada halkının alım gücü oldukça düşmüştü. Kıbrıslıların askere yazılma sebebi ekonomik ihtiyaçtan vuku bulmuştur. Bunun temel sebebi Lefke de bulunan Amerikalılara ait Kıbrıs Maden Şirketi(CMC)³ tarafından işten çıkarılmış olan madencilerdi (Morgan,2013:208). Bu durumu iyi analiz eden İngilizler sorunu fırsata çevirmek için yerel gazetelere ilanlar vermiştir. O dönem de yoksullukla boğuşan Kıbrıslılar bunu dar boğazdan çıkış olarak görmüşlerdi (Keser,2011,216). Bu şartlar altında İngiliz ordusuna katılan Kıbrıslılar on⁴ günlük kısa bir eğitimin ardından Fransa, Yunanistan, Kuzey Afrika ve İtalya da Savaşa katılırlar. Birçoğu esir düşerken, bir kısmı da Kıbrıs'tan çok uzakta hayatını kaybetmiştir⁵(Keser,2010:545). İngiltere'nin aldığı tedbirler yanında bunlara ek olarak olası bir Alman hava saldırısı sırasında atılacak olan bir bomba'nın en az düzeyde hissedilebilmesi için okulların merkezden uzağa taşınması konusuydu.

Okulların Taşınma Meselesi

İngilizler nüfusun yoğun olarak yaşadığı bölge olan Lefkoşa'nın, Almanların olası bir hava saldırı sonrasında Lefkoşa'ya atılacak bombalarının okullara isabet edilebileceğinden ve büyük can kaybı olacağından korkuluyordu (Yaşın,1997.60). Önce okulların bir süre kapatılması gündeme gelse de İngiliz Maarif idaresi bu talebi uygun bulmadı. Düşman uçaklarına hedef olamayacak o dönem de dokuz ayrı

² 6 Eylül 1942 basımlı Halkın sesi gazetesinde "Gaz yağı" başlıklı haberde, Gaz yağı'nın15 günlük ihtiyaca göre dağıtılacağını bildirilmektedir.

³ 1912 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nden Ortadoğu'ya maden aramak için gönderilen Charles Godfrey Gunther isimli maden mühendisinin, 1913 yılında Kıbrıs'a gelmesiyle birlikte yaptığı incelemeler sonucunda; Lefke'nin Fucassa Tepesi denilen bölgesinde, bol miktarda bakır ve kükürt madenine rastlanır. Bu keşif sonrasında ABD'nde maden işletmeleri sahibi olan Philip Wiseman ve Seeley Wintersmith Mudd, Gunter tarafından bilgilendirilerek, konuyla ilgilenmişler ve Kıbrıs'ta madencilik yapmak için adım atmaya teşvik edilmişlerdir (Kaşot,2015).

⁴ O yıllarda Kıbrıs Alayında görev yapan İsmet Hüdaverdi Karaca anılarında; 10 Haziran 1940 tarihinde Lefkoşa'da Woolseley Barracks Askeri kayıt şubesine kaydolduğunu ve eğitim için Polemidya Eğitim Kampına gönderildiğini ve buradan da on beş gün piyade tüfek eğitimi gördüğünü bildirmektedir (Karaca,2005:96).

⁵ Bunların en bilineni üçüncü Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu'nun babası olan İzzet Derviş dir.

mahalleden oluşan Girne'nin batısında bulunan Lapta'ya(tehlike geçinceye kadar İslam lisesinin⁶) taşınmasına karar verilir (Yaşın,1997:61). Aynı dönem de Lefkoşa'daki İngiliz Okulu Girne' de bulunan Dome Hotel'e taşınmıştı. (Tolgay- Besim,2014:54). Sleight eğitim raporun da o yıllar içerisinde hangi okulların nereye taşındığı bilgisi verilmemektedir (Sleight,1947). Feridun, Lefkoşa'nun en kalabalık okullu olan Rum okulunun başka bir yere taşınmamasını sitem eder. Feriduna göre ; *"bizim okul binamız göçmen barınağı, İngiliz okulu binası ise kuzey Afrika çöllerindeki savaşlarda gelen yaralı askerler için hastane olarak kullanılmıştır."* demektedir (Feridun, 2010; 28). Yaşın'de lise binasının göçmen yurdu olduğunu ifade ettikten sonra şöyle devam etmektedir; *" Türk vapurları ile Kıbrıs'a getirilen, savaşın kanlı pençesinden canlarını kurtarabilen Yunanistanlı göçmenler bu taş binaya yerleştirilmişlerdi"* (Yaşın, 1997:77). Sleight'in İngiliz hükümeti için yazdığı 1942-1945 yıl aralığındaki eğitim raporunun da bu dönem de orta derecedeki okulların bazı küçük olanlarının kapandığını bazılarının ise birleştirildiği yazmaktadır (Sleight,1947:13).

Yunan Mültecilerin Kıbrıs'a Gelme Durumu

İkinci dünya harbi sırasında savaştan kaçan başta Yunanlılar olmak üzere birçok mülteci Türkiye'ye sığınmakta bunun yanın da Kıbrıs, Lübnan ve Mısır gibi yerlere gitmeye çalışmaktadır. İngiliz Yüksek Komiserliği ise Kıbrıs sahillerinde aldığı güvenlik tedbirleri sonrasında bu mültecilere müdahale eder. Yalnızca hasta ve tedaviye ihtiyacı olanlara yardım edilir. Türkiye üstünden Kıbrıs'a gelen bu Yunan mültecilerin askerlik yapabilecek durumda olanların ada da bekletilmeden Hayfa'ya gönderildiklerini, çocuklar ve yaşlılardan oluşan geriye kalanları ise adada tutulduklarını bildirir (Keser, 2010:542). İngiltere aynı zaman da Kıbrıs'a gelen mültecilerle ilgili basına sansür⁷ uygular. Bunun sebepleri gazetelere yansıyacak mülteci haberlerinin başka Yunan mültecilerin gelişini cesaretlendireceğinin düşünülmesidir. Türkiye'nin Almanların tepkisini çekme riski taşındığını düşüncesiyle Türkiye'nin, Yunan mültecilere yardımcı olmak için istekli olmayacağını ve Yunanlı mültecilerin İngilizler tarafından askere alınmaları ve bu durumun Almanlar tarafından öğrenilmesinin önüne geçebilmek adına yapıldığını ifade edilir. (Keser, 2010:542). Sleight eğitim raporunda sadece bazı okul binalarının askeri amaçla kullanıldığını neşredilmektedir (Sleight,1947: 10). O dönemlerde 22 Haziran 1942 basımlı Halkın Sesi gazetesinin Lise'nin Lapta'ya taşınmasını eleştiren yazıların ardından İslam okulları idari heyeti fahri kâatibi Cullen açıklama yaparak, içerisinde bulunan ders yılında İslam Lisesinin Lapta'da kalacağını bildirir. Gelecek yıl için ise karar verilmediğini ifade etmektedir. İslam Lisesinin Lefkoşa'daki okul binasının da Ağustos ayı itibariyle Rum mültecilerin yardım cemiyetine verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerden de İslam Lisesi binasının mültecilerin kullanımına verildiği söylenebilir.

Lapta' da Öğrencilerin Durumu

Feridun eserinde o yıllardaki yaşadıklarını şöyle aktarmaktadır;

"Köydeki(Lapta) boş ev ve dükkânların hemen bütünü kiralanmış kimi yurt kimi derslik, biri de yemekhane olarak kullanılıyordu. Bu birimler arasında çoğunlukla yorucu yokuşlu uzaklıklar vardı. Yurt ve dersliklerde elverişsiz konforsuz koşullar, yemeklerimizde kalitesiz ve hatta ada'nın içerisinde bulunduğu kıtlık dolayısıyla yarı-açlık durumu vardı. Köylünün kuru üzüm satılsın diye bütün fırınlarda zorunlu olarak ekme hamuruna belirli bir miktarda üzüm⁸ katılıyordu... sınıf arkadaşlarım ve ben Lapta'nın yüksek bölgesinde bir kaya düzlüğünde bulunan Ayanastaşa kilisesinin yanında tek katlı yatay olarak kemerleriyle uzanan küçük bir manastıra yerleştirirdir. Bina çok rahat ve bakımlı olmasa da her gün sabah, köyün aşağısındaki yemekhaneye inerek kahvaltı eder, oradan dersliğimiz olan dükkana; öğle tatilinde tekrar yemekhaneye, sonra tekrar dersliğe, sonra akşam yemeği için tekrar yemekhaneye gider, gece de Ayanastaşa'ya tırmanırdık. Bu rutin, yağmurda çamurda da idi. Delikanlığımızı burada gıdasızlık ve yorgunluk içinde geçiriyorduk." denmektedir (Feridun,2011:29).

Kaya ise o yıllara dair *" Rumların büyük köy evlerini icar ederek okul ve yurt binalarını organize ettiler. Köyün ortasında da yemekhane vardı...iki sene orada perişan halde okuduk"* ifadelerini kullanmıştır(Tolgay-Besim,2014:54).

Osman Yücel o yılları şöyle aktarmada; *"...daha sonra Lefkoşa'daki Kıbrıs İslam Lisesi'ne girdim. O zamanlar Lefkoşa'da bu Lise vardı ve 6 senelikti. Ortaokul ve Lise birlikteydi. O dönem II. Dünya savaşı dönemiydi. Lise Lapta'ya taşındı. Güya öğrenciler Alman bombardımanından korunacaktı. Hâlbuki Rum okulları taşınmamaktaydı. Lise binasına Alman işgalinden kaçıp Kıbrıs'a sığınan Yunanlı göçmenler yerleştirilmiştir. 1940-1943 arasında eğitim Lapta'da yapıldı."*(Yücel,2007.40).

⁶ İngiliz idaresi o yıllarda Ada'daki Türk milliyetçiliğinin önünü ala bilmek adına 1936 yılında İngiliz müdür Harold, Türk lisesinin ismini İslam Lisesi olarak değiştirir (Evre,2004:98). Öksüzoglu'nun çalışmasında Harold Wood göreve geldiği andan itibaren okulun ismini Kıbrıs İslam Lisesi olarak değiştirdiğini yazmaktadır (Öksüzoglu,2008:9).

⁷ Bu sansüre rağmen Halkın sesi gazetesinde gelen mültecilerle ilgili 10 Nisan, 24 Nisan, 3 Mayıs 1942 basımlı sayılarında haber olduğu görülüyor.

⁸ 25 Mart 1942 tarihli Halkın sesi gazetesindeki habere göre üzümstüz ekme yapan değirmenlik sakinleri polis tarafından tutuklandığını belirtilmektedir.

Esat faik Muhtaroglu ise o yıllara ait anılarını şöyle paylaşıyor; “Lise başladıktan bir yıl sonra II. Dünya savaşı çıktı. Liseyi Lapta’ya taşındılar. Toplu bir Lise binası yoktu. Dağınık eğitim yapıyordu. Her sınıf başka bir evde okuyordu. 300-350⁹ civarında öğrenci vardı. Aileri zaman zaman onları ziyarete geliyordu. Babam muhtar olduğu için aileler bizim evde konaklıyordu. O dönemde en şanslı öğrenci bendim. Çünkü Lise kendi köyünde olan tek öğrenciydim. İki sene sonra Lise tekrar Lefkoşa’ya taşındı” (Muhtaroglu,2007:41).

Yukarıdaki anılarda görülen o ki en büyük sorunlardan biri dersliklerin, yurtların ve yemekhanenin aralarındaki uzak mesafelerin bulunmasıydı. İngiliz idaresi öğrencilerin konaklamak için de çok sayı da ev ve bina kiralamak zorunda kaldığı görülmektedir.

Yaşının, Nevzat ve ben adlı eserinde Feridun ve Kaya’nın aksine “o savaş yıllarında Lapta’ya yerleştirilmiş Liseli öğrenciler ve öğretmenler, belki yaşamları boyunca görmedikleri güzellikle rahat, eğlenceli Cümbüslü günler geçirmeye başladılar” olarak aktarmaktadır. Bunun nedeninin köydeki dağınık yerleşim yüzünden olduğunu belirtmektedir. Öğrencilerin tamamen disiplinlerinin kaybolduğunu, bu durum ne kadar ciddi boyutlarda olduğunu anlata bilmek için de müdür Harold Wood bütün otoritesinin yitirdiğini ifade etmektedir(Yaşın,1997:62).

Lapta’daki bu disiplin sorunu o kadar büyük olduğunu Yaşın’ın aktarmaktadır. Öğrencilerin kendi aralarında soygun çeteleri kurduklarını ve bu çeteleri karanlık basınca gruplar halinde meyve ve sebze hırsızlığı yaptığını anlatan Yaşın, bu nedenle köyün tarla ve bahçelerin öğrenciler tarafından talan edildiğini bildirmektedir (Yaşın,1997:62). Kaya’nın da anılarında belirttikleri de bu olayı destekler niteliktedir. Kaya, “köylülerin bahçelerde yetiştirdikleri meyve ve sebzeleri yiyerek talan etmiştik. Köylü boyuna şikayet ediyordu” demektedir (Tolgay- Besim,2014:54).Yaşın’ın eseride bu olayı ne kadar ciddi boyutlarda olduğunu şöyle paylaşmakta;

Kimbilir belki de ufak çapta yapılsa hoşgörü ile karşılanacak bu meyve ve sebze hırsızlıkları özellikle köylü olmayan lise öğrencilerin acemice yaptıkları büyük zararlar yüzünden bazı Lapta’lı köylülere kalp krizi geçirecek boyutlara ulaşıyordu. Örneğin bir enginar tarlasına giren Lefkoşalı bilinçsiz öğrencinin, büyümüş enginarları dallarından kesip toplamak yerine, köklerinden sökmesi ve bütün enginar tarlasını ortadan yok etmesi, sınıflarda günlerce anlatılarak gülünen bir olay olmuştur. Kimsenin, tarlanın sahibi köylünün uğradığı umurunda bile değildi(Yaşın,1997:62).

Anılarda yazılanlara bakılınca öğrencilerin disiplin konusunda büyük bir sorun olduğunu anlaşılıyor. Feridun’a(2010) göre köylülerin okuldan beklediği parasal çıkar nedeniyle herhangi bir büyük olayın çıkmasına engel olduğunu bildirir (s,29). Buna rağmen Halkın sesi gazetesinde 17 Haziran 1942 basımlı sayısının da “Karavalılara Açık Mektup” başlıklı haberde Lapta’da okuyan iki Türk öğrencisini on beş kişinin sebepsiz yere dövdüğünü bildirmektedir.

Sleight eğitim raporun da temel problemler olarak hızlı artan öğrenci sayısı nedeniyle konaklama sorunu yaşandığını ve aynı zamanda öğretmen sıkıntısı da çekildiğini belirtmektedir(Sleight,1947:14). Nitekim İslam lisesinden Edebiyat ve Coğrafya öğretmeni yoktu. Bu derslere Tarih Öğretmeni Halil Fikret Alaysa veriyordu.(Yaşın,1997:68- Feridun,2011:32). 22 ve 24 Nisan 1942 basımlı Halkın sesi gazetelerinde Maarif Müdürü Cullen adıyla yayınlanan haber de Maarif idaresinden ilan başlığı ile 1942-1943 eğitim yılında görev yapabilecek öğretmen arandığını bildiren ilanlar bulunmaktadır. Sleight raporda savaşın etkisiyle yapı malzeme fiyatlarının oldukça yükselmesinin yeni bina yapımlarını olanaksız hale getirdiğini bildirmekte ve öğrencilerin adeta mantar gibi çoğaldıkları benzetmesinde bulunmaktadır (Sleight,1947.14). 7 ve 8 temmuz 1942 tarihli Halkın sesi gazetesinde Maarif Müdürü Cullen adıyla yayınlanan ilanda Lefkoşa İslam okulunun binaların tamiri için teklif kabul edileceği bildirmektedir.

Dr. Küçük’ün Eleştirel Köşe Yazıları

Kıbrıs’ta Kemalist çizgi de yayın yapan Söz gazetesinin sahibi Mehmet Remzi Okan vefatı sonrasında Söz gazetesinin kapanmasıyla Dr. Küçük “halkın sesinin” kesilmemesi gerektiğini düşündüğü için halkı bilinçlendirmek adına 14 Mart 1942’de tarihinde Halkın Sesi gazetesini yayımlamaya başlamıştı (Maden,2014:3). Dr küçük İslam lisesinin Lapta ya taşınmasını yanlış bulmakta ve gazetesindeki köşe yazılarında bu konuyu işlemekteydi.

Dr küçük 22 Nisan 1942 tarihindeki “Lisemiz” başlıklı köşe yazısında lisenin neden Lapta’ya nakledilirken, ilkokulların neden yerinde kaldığını sorguluyor ve yazısında buna cevap arıyordu. Dr. Küçük yazısının devamında Lise öğrencilerinin olası bir durumda kendilerini koruyabileceklerini ama ilkokul öğrencilerin bir saldırı esnasında ağlamaktan başka ne yapabileceğini soruyordu. Dr. Küçük, öğrenciler okuldan taşındıktan sonra okul binasının askeri komutanlığın emrine verildiğini ifade etmektedir. Yazının devamında Dr Küçük ikinci sorusunun cevabını aramaktadır. Durumu olmayan ailelerin Lapta’da çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayacak parası olmayacağından, çocukların amele olmaktan başka şansı

⁹ Sleight raporun da Lefkoşa İslam Erkek Lisesi’nin nüfusunun erkeklerin 393, kızların ise 6 kişi olduklarını ifade etmektedir (Sleight,1947: 15).

kalmadığını ifade eden Dr Küçük, son olarak *niçin lise Lapta'dan buraya getirilmiyor da, muhacirler mektebin işgal ettiği evlere yerleştirilsin? Buna hiçbir Türk'ün itiraz etmeyeceğini dile getirmektedir.* Sorusunu sormakta bunun yapılması durumunda ihtiyaçlı ailelerin çocukları okullarına devam edebileceğini yazmaktadır.

Dr. Küçük yazısında İslam Lisesinin Lapta'ya gitmesini onaylamadığını açık bir dille ifade etmektedir. İngilizlerin öğrencilerinin korunaklı bir bölgeye Lisenin taşınmasının bir bahane olduğunu okul binasının İngiliz askeri komutasının idaresine verilmesi için böyle bir yol izlediğini dillendirmektedir. Dr. Küçük Lisenin Lapta'ya taşınmasıyla fakir ailelerin çocuklarına harçlık gönderemeyecek durumda olan öğrencilerin okulu bırakarak amele olmak zorunda bırakıldığını ifade etmektedir.

Dr. Küçük'ün bu dönem de diğer bir köşe yazısı ise "Liselerimizin Türk Müdürler Tarafından idaresini isteriz" adlı 1 Temmuz 1942'de yayınlanan makalesinde Dr. Küçük, *asırlardır Türk cemaat olarak bilinen bizler ansızın Müslüman olduk bu gülünç bir durum Kıbrıs Türk'ü Anavatan'dan bu vesileyle uzaklaştırmak mı isteniyor?* sorusunu soran Dr. Küçük, bu isim değiştirme sırasında Türk Lisesi'nin bahçesinde tuğlalarla yazılı olan Türk Lisesi isminin kazma küreklerle yıkılarak İslam lisesi çizilmiştir ifadesi kullanılmaktadır. Son olarak ise altmış beş bin Türk'ün istediği; Türk Liselerinin idaresinin Türk müdürlere bırakılmasının gerektiğini yazmaktadır. Dr. Küçük bu yazısında özetle İngiliz idaresinin Kıbrıslı Türklere "Türklük" kimliğini arka plana atmaya çalışarak Kıbrıslı Türklerinin, dini kimliğini(Müslümanlığı) ön plana çıkartmayı amaçlamakta olduğu düşünülebilir.

Diğer bir köşe yazısı ise 4 Temmuz 1942 basımlı " Lise Lapta'da kalırsa" başlıklı köşe yazısıdır. Dr. Küçük bu yazısında halkın talepleri dikkate alınarak Lise'nin Lefkoşa'ya taşınması istenmektedir.

Dr. Küçük 10 Temmuz 1942 basımlı "Lise" başlıklı yazısında lisenin Lefkoşa'ya dönmesinin gerektiğini yinelemektedir.

8 Ağustos 1942 basımlı " Dileklerimiz" başlıklı yazısında Dr. Küçük genel olarak Kıbrıs Türklerin uğradığı haksızlıkları dile getirdiği bu yazısında Lise'nin Lapta da bulunmasını da bahsetmektedir.

Dr Küçük'ün diğer bir yazısı ise "Dikkat Dikkat" adlı 10 Ağustos 1942 tarihli köşe yazısı idi. Bu yazısında Dr Küçük Lisesinin Lefkoşa dan uzak tutulmasını sorgulamaktadır. Bu durumun düzeltilmesi için Kıbrıs Türklere çağrı da bulunmaktadır. Dr. Küçük " *bizi kurtaracak milli mücadeledir*" ifadesini kullanmaktadır. Dr Küçük yazısının sonunda halka birlik beraberlik çağrısında bulunur iken " *o halde geliniz, el ele verelim ve haklarımızı en yüksek makam nezdinde arayalım*" cümlesini kullanmıştır. Dr Küçük bu yazısında Lise'nin Lapta'dan, Lefkoşa'daki eski binasına taşınması için Kıbrıs Türk halkının desteğini istemektedir.

Dr Küçük'ün diğer bir köşe yazısı 25 Ağustos 1942 tarihin de "Karar Verirken..." adlı makalesidir. Dr Küçük bu yazısında kullandığı ifadelerin daha fazla sertleştiğini görülmektedir. Dr Küçük yazısında şu ifadeleri kullanıyor; " *Lisemiz Lapta'da kalmakla yine tekrar edeceğiz 65 bin Türk'ün şeref ve haysiyet ayaklar altına çığnemiş oluyor. Bu ağır hakaret karşısında hala mı yerinde sayacağız; hala mı korkak ve kaçak adımlarla ilerlemeğe çalışacağız?*" İfadelerini kullanmaktadır. Dr. Küçük gün geçtikçe üslubunu sertleştirerek halkın desteğini artırmayı hedeflediği düşünülebilir.

Dr. Küçük'ün 25 Eylül 1942 tarihli "Toptan Bir Cevap" adlı bu yazısında Near Post Gazetesinde kendisi aleyhinde çıkan köşe yazısına cevap vermektedir. Yazının devamında Lise'nin, Lapta' tan Lefkoşa'ya gelmesi için aylardır anket yapıldığını dile getirmekte ve Lapta'daki Lise'nin durumu ile ilgili sorular sormaktadır. Bunlar sırasıyla;

- 1- *Kakos Kokuşuğu'nun alt katında otomobil, davar, inek ve bunların pisliklerinin bulunup bulunmadığı?*
- 2- *Mektep, kovuş, yemekhane diye tutlan gayri sihi evlerin birbirinden millerce uzak olup olmadığı?*
- 3- *Geçen sene idaresizlik yüzünden karova, Lapta Rumlarıyla Türk talebesi arasında nahoş vakaların zuhur edilip etmediği ve bunların mesulu kim olduğu?*
- 4- *Polis karşında kovuş diye kullanılan evdeki çocukların yatak ve başlarının bit dolduğu ve talebelerinin saçlarının Dr. Bay Nuri'nin kestirilip, yatakların dışarı atılıp atılmadığı?*
- 5- *Hamam diye kullanılan yerin, duvarlarının, hasır kamış ve kapılarının pis bezlerle keslip her talepeye yarım teneke sıcak ve bir teneke soğuk su verilip verilmediği?*
- 6- *Dağ üzerinde bulunan evvelce otel olan "Ay Anastasha kovuşu" nun 3 kişilik odasında 6 talebe yatırılıp yatırılmadığı?*
- 7- *Efdimiyos Kovuşu diye anılan ve geçen sene tedrisatın başladığı ilk sıralarda kovuş olarak kullanılan toprak bodrumun bilhare talebenin pinpon salonu haline getirilip getirilmediği?*

Sorularını sorarak yazısını tamamlamıştı. Sonuç olarak Dr. Küçük yazılarında öğrencilerin Lapta'da eğitim görmelerini istemiyordu. Buna en önemli gerekçe olarak ise Lapta'daki öğrencilerin çok kötü koşullarda eğitim hayatlarını devam ettirmeye çalıştıklarını dile getirmektedir. Lise'nin tekrardan Lefkoşa getirilmesi için Kıbrıs Türk halkından destek vermeleri için çağrı yapmıştır. Böylece Kıbrıslı Türk öğrencilerin daha sağlıklı bir ortamda öğretim hayatını idame ettireceğini düşünmekteydi. Nitekim eleştirel işe yaramış olacak ki 11 temmuz 1942 basımlı Halkın sesi gazetesin de " İslam Tali mektepler toplantısı 1942-1943 ders yılı

için alınan kararlar açıklamıştır. Buna göre lise'nin Lapta'da kalmasına gerek duyulmazsa Lise'nün gelecek yıl Lefkoşa'daki binasına taşınacağını ifade edilmektedir. Ama bu Dr. Küçük 'ü ve Halkın sesi gazetesi için yeterli görülmemiş olacak ki 5 Ağustos 1942 basımlı Halkın sesi gazetesinde Lise'nin Lapta'daki durumuyla alakadar "Ebebeyin görüşleri " başlığı altından lise'de okuyan öğrencilerinin ailelerin düşünceleri aralıksız her gün 22 Ağustos 1942 tarihine kadar Halkın sesi gazetesinde yayınlandı. Ailelerin görüşleri genel olarak Dr. Küçük'ün köşe yazılarıyla benzerlik göstermekteydi. Ailelerin eleştiriler genel olarak iki başlıkta incelenebilir. İlki Lapta'nın uzakta olmasından dolayı çocuklarına harçlık göndermede sıkıntı yaşadıkları bu yüzden çocuklarını Lise'den aldıklarını ya da almayı düşündüklerini belirtmektedirler. İkincisi ise çocuklarının Lapta'da kötü şartlarda okudukları ve Lise'nin bir an önce Lefkoşa'ya getirilmesini gerektiği üzerinde durulmuştur. 23 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi gazetesi de Maarif dairesinin bir açıklaması bulunmakta "Lefkoşa "Halkın Sesi" Müdürlüğüne" başlıklı haber de Lefkoşa'daki Lise binasının tamirat edilmesi ve okula 300 kişilik sığınak yapılması gerektiğini ifade edilmektedir. Bunun için de gerekli paranın olmadığını ve bu sene de istemeyerekte olsa İslam Lisesin 1942-1943 eğitim yılının Lapta'da kalması kararı aldığı bildirilmektedir. Bu dönem de Halkın sesi gazetesin de sadece Dr. Küçük'ün köşe yazıları değil Yavuz, Dr İhsan Ali, M. Demiray, M. Seyfi Akdeniz ve A. M. Hikmet gibi isimlerde yer yer Lisesin Lapta'daki durumuyla alakadar görüşlerini köşelerine taşımışlar ve konuyu gündem de tutmaya çalışmışlardır. Yazarların hemen hepsinin Dr. Küçük'ün köşe yazılarına içerik olarak benzerlik gösterdiği söylenebilir. Dolayısıyla o dönem de sadece Dr küçük'ün değil Halkın Sesi gazetesinin Lise'nin Lapta'daki durumu konusunu gazetenin genel bir politikası olduğu düşünülebilir.

Sonuç

İkinci dünya savaşının başlamasıyla birlikte ilk dönemlerde savaş Kıbrıs'ta hissedilmese de özellikle Almanya'nın Girit'i işgalinin ardından Kıbrıs'ta savaş psikolojisi içerisine girmiş olduğu görülüyor. Bununla birlikte İngiliz yönetimi ada da bazı tedbirler almak zorunda kalıyor. Bunlar bir tanesi de Lefkoşa İslam Lisesinin Lefkoşa da olası saldırıda atılacak bir bombalarda zayıf'ın fazla kaygısı güdüldüğü için Girne'nin 14 km batısın da bulunan o yıllar da dokuz mahalleden oluşan Lapta'ya taşınması uygun görülmüştü. O dönem de İslam Lisesinde öğrencileri olanların anılarında ifadelerine göre Lise'nin taşınmasının asıl nedenin Kıbrıs'a gelen Yunan mültecilerin barınmaları için kullanıldığıdır. Bunun yanında anılarda Lefkoşa'daki Lise binasının askeri komutanlığı emrine verildiğini belirtilmektedir. Nitekim Sleight'in kaleme aldığı dönemim eğitim raporun da bazı okulların askeri komutanlığına verildiği bildirilmektedir. Ayrıca dönemin öğrencilerin anılarına bakıldığında da Lapta'da derslik yurtların ve yemekhanenin araların çok uzak olduğu belirtilmektedir. Bu da öğrencilerin öğretim sürecini etkilediği söylenebilir. Ayrıca Lapta'daki koşulların çok kötü olduğunu dile getirilmektedir. Aynı şekil de Halkın Sesi gazetesindeki köşe yazılarına bu konuyu taşıyan Dr Küçük, öğrencilerin Lapta'da kötü koşullarda eğitime devam ettirilmesinin doğru olmadığını ve Kıbrıs Türk halkına çağrı yaparak Lise'nin tekrardan Lefkoşa ya taşınmasının çeşitli dönemlerde yazdığı köşe yazılarında dillendirmiştir.

Bütün bunlara bakılınca İngiliz yönetimi II. Dünya Savaşın'dan dolayı olası bir saldırıyı bahane göstererek İslam lisesini Lapta'ya taşındığını anlaşılmaktadır. Bunun gerçek sebebinin Lefkoşa okul binasının askeri amaçlar kullanılması olarak düşünülebilir. Lefkoşa İslam Lisesin Lapta'ya taşındığı için Lapta halkın da zarar gördüğü anlaşılmaktadır. Öğrencilerin geceleri halkın tarlarına girdiğini ve mahsullerini talan edildiği görülmektedir. Ayrıca bu dönem de İngiliz eğitim raporu ve Dr. Küçük'ün yazdıklarına göre de öğrencilerin barınma sorunu yaşadığı anlaşılmaktadır. Anılarda, Halkın sesi gazetesin de çıkan ilanlardan ve eğitim raporun da verilen bilgilere bakıldığında öğretmen sorunu yaşandığı gözlemlenmektedir. İslam Lisesi öğrencilerin 1941-1942 yıllı boyunca ve devamın da 1942-1943 öğretim yılın da iki yıl boyunca Lapta 'da eğitim öğretime uygun koşullar kalmadığı tespitinde bulunulabilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Evre, Bülent(2004). Kıbrıs Türk milliyetçiliği: Oluşumu ve Gelişimi, Lefkoşa: Işık Kitabevi Yayınları.
Feridun, Hüsnü(2011). Kıbrıs Türk Eğitim Tarihinden "Bir Ömür", Lefkoşa: Galerî Kültür Yayınları.
Gazioğlu, C. Ahmet(2000). Enosis Çemberinde Türkler, Lefkoşa : Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi.Karaca, İsmet Hüdaverdi(2005). II. Dünya Savaşı ve Kıbrıslıların Katkısı, Yayına Hazırlayan: Mehmet Ali İzmen, Ankara: Yazarın Kendi Yayını.
Keser, Ulvi(2010). Kızılay Belgeleri Işığında Yunanistan'da Ölüm, Açlık, İşgal 1939-1949, Ankara: Türk Kızılay Derneği.
Maden, Rukiye(2014). Dr. Küçük ve Kıbrıs, İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
Morgan, Tabitha(2013). İngilizlerin Kıbrıs'taki Tarihi, İstanbul: Khora Yayınları.
Muhtaroglu, Esat Faik(1997). Lapta Türklerinin Geçmişten Kesitler(1), Yayına Hazırlayan: Halil İbrahim Erdim, Lefkoşa: Yazarın Kendi Yayını.
Oral, Sander(2007). Siyasi Tarih 1918-1994, Ankara: İmge Kitabevi.
Öksüzoglu, Meryem(2008). Rüştiye'den Günümüze Lefkoşa Türk Lisesi, Lefkoşa: Yazarın Kendi Yayını.
Özen, Koral- Uludağ Güven(2014). Kıbrıs'ta Anıları Sırtlamak, Lefkoşa: Söylem Yayınları.
Özker, Yaşın(1997). Nevzat ve Ben, Cilt 1, İstanbul: Yeşilada Yayınları.
Richter, Dr. Heinz. A(2011). Çağdaş Kıbrıs'ın Kısa Tarihi 1878-2009, İstanbul: Galerî Kültür Yayınları.

Tolgay,Ahmet- Besim, Filiz(2014). Kıbrıs Tıbbına Adanan Yaşamlar Dr. Kaya, Lefkoşa: Kıbrıs Türk Tabipleri Odası Yayını.
Yücelen, Osman(1997). Lapta Türklerinin Geçmişten Kesitler(1), Yayına Hazırlayan: Halil İbrahim erdim, Lefkoşa: Yazarın Kendi Yayını.

Makeleler

Keser, Ulvi(2011). Kıbrıs Tarihini Bilinmeyen bir sayfasında Kıbrıs'ın Unutulan Askerleri ve İkinci Dünya Savaşı'nda Kıbrıslı Katırcılar, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 4, Sayı 16, s. 215-237.

Arşiv Belgeleri

Sleight, G.F(1947). Cyprus Report of the Department of Education for the Period 1942-1945, Nicosia: Printed at the Cyprus Government Printing Office.

Sürelı Yayınlar

25 Mart 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
28 Mart 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
10 Nisan 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
22 Nisan 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
24 Nisan 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
3 Mayıs 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
17 Haziran 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
22 Haziran 1942 basımlı Halkın Sesi gazetesi
1 Temmuz 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
4 Temmuz 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
7 Temmuz 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
8 Temmuz 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
10 Temmuz 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
5 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
6 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
7 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
8 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
9 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
10 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
11 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
12 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
13 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
14 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
15 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
16 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
17 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
18 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
19 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
20 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
21 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
22 Ağustos 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
23 Ağustos 1492 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
1 Eylül 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi
6 Eylül 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.
25 Eylül 1942 basımlı Halkın Sesi Gazetesi.

İnternet Kaynakları

Kaşot,Nazım. http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat/1/col/221/art/25038/PageName/KIBRIS_POSTASI (Erişim tarihi; 15 Haziran 2015).